Mecanica fluidului sau despre vocile scriiturii

Alexandru FUNIERU

Universitatea „Transilvania" din Brașov, Facultatea de Litere
"Transilvania" University of Brasov, Faculty of Letters
Personal e-mail: al_funieru@yahoo.com

"Mecanica fluidului" or About the Voices of the Writing

This paper outlines a phenomenology of voice underpinned by Gheorghe Crăciun's notes in "Mecanica fluidului". I have thus argued for his constant preoccupation with the visual scrutiny/voice dialectic. Despite the fact that in this volume visual perception is reflected upon extensively, it is my our belief that the present remarks on the person-voice relationship may stimulate a reconsideration of the critical reception of Gheorghe Crăciun's work.

Keywords: phenomenology, philosophy of perception, person, ecriture, postmodernism.

Raportată la întregul operei lui George Crăciun, publicarea în 2003 a volumului „Mecanica Fluidului" și reeditarea[1] lui în 2014 reprezintă mai mult decât un gest editorial recuperator, îndelung amânat, din rațiuni care țin de conjuncturi culturale speciale - asupra cărora nu vom insista aici- și mai puțin de felul în care Gheorghe Crăciun și-a gestionat proiectele creatoare. Destinul paradoxal al acestei cărți-album, (căci proza reflexivă e dublată de grafica autorului) constă în răsturnarea raportului între cronologia scrisului și cea a publicării propriu-zise. Însă deschiderea și perspectiva pe care o oferă asupra ansamblului îi conturează mai pregnant valoarea, salvând nu numai circumstanțe nefavorabile; ea este partea care luminează retrospectiv întregul pe care, în condiții editoriale firești, nu ar fi putut să-l anticipeze în liniile sale de forță.

Stilistica lapidară a observațiilor, calitatea notației, tensiunea dialectică a organizării textelor precum și contrapunctul grafic (cele 36 de „figuri incluse în text") nu constituie matricea germinativă a operei, "ciorna" marcată de ezitări și imperfecțiuni, inclusiv de perspectiva abandonului sau a schimbării de direcție, ci cadrul ei definitiv.

"Grandangular" reprezintă o suită de 9 texte experimentale, fragmentate, (re)construite din fragmente de jurnal în care ni se dezvăluie o conștiință intens reflexivă. În pofida notațiilor disparate, de la fișe de lectură la micro-narațiuni autobiografice, problematica raportului între Trup și Literă și a formelor de percepție reprezintă liantul și dominanta acestor texte. Mai mult, coerența acestora nu e un efect al unei gândiri sistematice, științifice, des-trupate, căci drumul de la ipoteză la concluzia mereu amânată e sinuos, arborescent, marcat de repetiții (sursă de angoasă permanentă).

Caracterul confesiv al notațiilor nu transformă textul într-un autodenunț întrucât dimensiunea reflexivă este privilegiată. De altfel, valoarea de netăgduit a acestei cărți-album o reprezintă tocmai viziunea ne-sistematică asupra lumii în relație cu o conștiință care permută cu vioiciune între reflexivitate (tentația contrapunctului, a conceptualizărilor, fie ele și sumare, provizorii) și notația experienței imediate, a contactului cu lumea și a înțelegerii filtrelor somatice ale acestui contact.

Pentru Gheorghe Crăciun, menirea literaturii e aceea de a rezolva toată această dialectică, într-o construcție totalizantă, în care distanța între timpul trăirii, cel al reflecției și cel al scrisului își pierde claritatea și conturul. Mai mult, preferința pentru fragmentar (la cote egale cu aceea pentru formula definitivă, lucrată cu asiduitatea și scrupulozitatea artistică cunoscută a prozatorului

brașovean) e dată și de convingerea gradului superior de verosimilitate al eboșei, al notației imediate, care conservă adevărul senzației. Orice intervenție ulterioară e menită să-i amplifice contururile, îngustând somaticul și lărgind relevanța gnoseologică a experienței trăite, pentru că scrisul este, în definitiv, o formă de explorare, interogație a lumii, o metodă și nu un divertisment (fie el și superior) estetic.

Avem de-a face așadar cu o încercare de a gândi trupul și raporturile sale cu lumea care, aparent, privilegiază dimensiunea vizuală a explorării acesteia dar care funcționează în tensiune dialectică cu obsesia petru percepția auditivă și în special pentru *voce*. Chiar dacă întregul volum stă sub semnul hegemoniei vizualului, fiind proiectat ca atare, observațiile fulgurante despre *voce* se articulează neașteptat dar decisiv în corpul reflecției. O fenomenologie a vocii e prezentă *in nuce* în ipostaze variate, dar care se adună într-o obsesie recurentă – aceea a vocii înțelese, paradoxal, ca semn al prezenței trupului, dar și ca înstrăinare de acesta.

Alexandru Mușina identifică[2] șase cuvinte cheie pentru înțelegerea operei lui Gheorghe Crăciun: sintaxa (izomorfismul între sintaxa lumii și sintaxa limbii), fotografia (care ar reprezenta morfologia și semantica), rescrierea (resemantizarea), corpul, autorul și singurătatea. Cele șase cuvinte explică metonimic centralitatea acestor teme atât în practica prozatorului, cât și în intimitatea gândirii eseistice, deși cele două dimensiuni ale scrisului se întâlnesc în maniera tipică prozei postmoderne.

Pentru Gheorghe Crăciun vocea reprezintă punctul în care trupul se întâlnește simultan cu lumea și cu literatura: „Raporturi cu vocea. Perfecta dedublare. În clasă, la catedră. Vorbesc cu conștiința sînt ascultat de o mulțime și vocea se desprinde de mine, deși e o voce în care continuu să gândesc, dar eu rămân undeva înapoi, neputincios și mirat, cu teama că această voce ar putea greși, m-ar putea face de râs. Dacă ea nu va fi în stare, la un moment dat să cupleze la fluxul mental? Asta ar fi o catastrofă"[3]. Secvența citată ilustrează caracterul ambiguu al vocii: materială și imaterială în același timp. Deși există o mecanică somatică (structuri, organe) care participă la producerea emisiei sonore, cauzalitatea fiziologică nu-i cuprinde integral modul de existență. Atributele ei (timbru, intensitate, înălțime etc.) depășesc sfera fiziologicului, iar vocea devine corpul gândirii, dar și alteritate.

Prin urmare, vocea nu e doar o "fereastră" a gândirii, pe care o disemnează, punând-o într-o ecuație socială[4] și comunicând-o celorlalți și nici măcar un filtru al acestea. Căci gândirea nu se poate livra "în stare pură", lipsită de orice determinism senzorial și de încărcătura tonului și a vibrațiilor care o fac posibilă dar care îi descoperă, mai ales, caracterul instabil, relativ. Vocea reconstruiește și resemnifică nu numai limbajul, ci și persoana, având în egală măsură libertate în raport cu aceasta. De aici provine această formă de "contemplație mirată", în care vocea "trădează" persoana și comunică *altceva* decât ea, potrivit unor legi obscure ale organizării senzoriale ale ființei.

Pe de altă parte, această angoasă a "dedublării", a despărțirii de propria voce poartă și sugestia dimensiunii sociale a simțurilor. Vocea e purtătoarea unei orchestrații complexe a persoanei în fața celuilalt, căruia caută să îi dirijeze și în ultimă instanță să îi dicteze felul în care acesta trebuie să îi recepteze prezența – așadar un instrument al seducției care ar trebui să comunice cu docilitate intențiile subiectului și care îl obligă pe celălalt să îl privească sau să îl audă în felul dorit de seducător.

Trupul e situat așadar în afara vocii, întrucât e altceva decât acesta. Adusă în sfera logosului vocea e instrumentalizată, privată de dimensiunea ei fizică, așa cum rămas în exteriorul ei, trupul e redus la o visceralitate insuportabilă, la fel ca în următoarea notație: „Îmi imaginam (...) un om trăind cu toate organele afară, la vedere. (...) Să-ți vezi ficatul palpitând, zvâcnetul violent al venelor, viscerelor, intestinele învelite în subțirile lor membrane de grăsime, să-ți vezi inima! Să auzi zgomotul acela de organism în mers, acea simultaneitate galactică de sunete și murmure defazate, cu înălțimi și timbruri diferite. Ah, ce spectacol insuportabil, de-a dreptul inuman"[5]. Prin urmare, propria existență e posibilă câtă vreme simțurile sunt orientate în afara trupului și alcătuiesc tot acest instrumentar complex de apropriere a lumii, păstrând intactă, secretă, "zarva" propriului trup.

Luarea de natură sinestezică, în care, paradoxal, *vizibilul* își dispută întâietatea cu *audibilul*, dar aceasta tocmai pentru că modul de organizare al spațiului însuși este destinat acestui efort al ființei de a pătrunde în intimitatea senzorială a materiei amplificând limitele fizice ale organelor de percepție: „Situații, imagini, porniri și intuiții pe care nu le duc niciodată la (bun) sfârșit. Descrierile mele oprite aproape întotdeauna înainte de a intra sub coaja obiectelor. Antropomorfizare fragilă, precară, accidentală. Lucruri, sensuri ce trebuie să treacă în poveste, în basm, în simbolic. Diseminare corporală, dar asta ca și cum ochiul ar putea deveni microscop, laser, iar urechea un foarte fin aparat de înregistrare a unor sunete pe care apropoape nimeni dintre oameni nu le aude, nu face efortul să le perceapă. Aceste sunete sunt fondul, aceste sunete sunt prea ușoare"[6].

Reflecția asupra vocii înstrăinate de trup este recurentă, stăruitoare. "Grandangular 8" se deschide cu următoarea interogație: „Mă uit la ceea ce scriu și mă întreb: aceasta să fie vocea mea? Am folosit anume cuvântul «voce» pentru că el trimite imediat la respirație, la *soma*"[7]. Prin urmare, scrisul e suprapus cu vocea, iar lectura este, de fapt, audiție, ca și cum scriitorul se aude pe sine vorbind cu o voce străină, proprie scriiturii, pe care nu o mai stăpânește și nu o mai recunoaște ca fiind a sa. Stranietatea (!) pasajului pune în ecuație ambivalența

scriiturii, care pleacă din trup și se re-întrupează ca voce, dar *distinctă*, alienată. Însă paradoxul acestei legături între scriitură și voce constă în reducerea opoziției între permanența și materialitatea literei scrise, care exclude prezența subiectului și realitatea ontologică a vocii, care e, în același timp trup și negare a trupului, întrucât se poate dispensa de acesta și îi poate supraviețui.

Acknowledgement:

This paper is supported by the Sectoral Operational Programme Human Resources Development (SOP HRD), ID134378 financed from the European Social Fund and by the Romanian Government.

Note:

1. Gheorghe Crăciun – "Mecanica fluidului", ed. Cartea Românească, București, 2014
2. Alexandru Mușina – "Șase cuvinte-cheie pentru proza lui Gheorghe Crăciun", în vol. "Trupul și litera", coord. Andrei Bodiu și Georgeta Moarcăs p. 51-60.
3. Gheorghe Crăciun – op.cit. p. 31
4. Cf. David Le Breton – "La saveur du monde", ed. Métailé, Paris, 2006, p. 17
5. Ibid. p. 16
6. Ibid. p. 41
7. Ibid. p. 95

Bibliography:

Bodiu A., Moarcăs (coord.), *Trupul și Litera. Explorări critice în biografia și opera lui Gheorghe Crăciun / The Body and the Letter. Critical Explorations in the Biography and the Work of Gheorghe Crăciun*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.

Crăciun, Gheorghe, *Mecanica fluidului / The Mechanics of the Fluid*, ed. Cartea Românească, București, 2014

Cléro, Jean-Pierre, *Théorie de la perception: de l'espace à l'émotion / A Theory of Perception: From Space to Emotion*, ed. P.U.F, Paris, 2000

Le Breton, David, *La saveur du monde / The Savour of the World*, ed. Métailé, Paris, 2006.

